

Kagyz pullardaky Gökböriniň şekili

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Kagyz pullardaky Gökböriniň şekili KÂĞIT PARALARDA BOZKURT

En kısa tanımıyla; alış-verişte kullanılan bir değer vasıtası olan PARA, günümüzde metal ve kâğıt paralar olmak üzere iki çeşittir.

Bilgi ve belgelere göre dünyanın ilk metal parası, Anadolu'da yaşayan Sümerler'in torunları ve Etrüskler'in ataları olan Lidyalılar'a ait olup, MÖ. 7.yy.da kullanılmıştır. Bu bronz paranın üzerinde Lidya Kağanı ve sağ eliyle tuttuğu Bozkurt başlı bayrak vardır.(1) Ayrıca paranın üzerinde "DACIA" yazılıdır ki, bunun anlamı da "Kurtlar ülkesi" demektir.(2)

Bozkurtlu kâğıt para (Banknot) ise, Atatürk döneminde 1927'de bastırılmıştır. Cumhuriyet Hükümeti'nin bastırdığı, yukarıda resimlerinin de görüldüğü ilk kâğıt paralardan 5 ve 10 Türk Lirası'nın ön yüzlerinde -adeta bir devlet arması gibi- "Ay-yıldız üzerinde Bozkurt" motifi vardır. Bu Bozkurtlu kâğıt paralar birkaç defa basılmış ve 1942 yılına kadar kullanımda kalmıştır.

■ BOZKURTLU KÂĞIT PARALARIN ÖZELLİKLERİ

Hükümetin dolaşıma çıkardığı ilk kâğıt para 5.- TL.dır. Bu paraların kalıpları harf devrimi öncesi hazırlandığından Arap harfleriyle basılmıştı. Ancak latin alfabesinin kabulünden sonra yeni harfli baskıları ile değiştirildi.

Kâğıt paraların dizaynına Atatürk'ün yeni kurulan devlet için söylediği "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür" ifadesi ile Türk kültürü yansıtılmıştır. Bu konuda Ali Pekşen şöyle diyor:

"Dönemin Türklük tezleri de 5 ve 10 liralık banknotlara yansımış gibidir. 5 liralık banknotta ön yüzün ortasında ve 10

liralık banknotta yine ön yüzün sağ tarafında (sonradan Atatürk'ün, kısa bir süre de İnönü'nün yerleşeceği yerde) Kuvayı Milliye Ordusu'nun şapkasında kullanılabenzer -ay-yıldızın çerçevelediği, arka fonunda Ankara kalesinin görüldüğü koşan bir kurt resmi çıkıyor karşımıza. Yoğun ve başarılı sembol kullanımı dikkat çekicidir. Banknotlarda Atatürk resmi görülmese bile, 0'nu temsilen bozkurtun kullanıldığı düşünülebilir. Türk efsanelerindeki Türk ulusunu yok olmaktan kurtaran, ona yol gösteren kurtla Atatürk özdeşleştirilmekte ve fakat TBMM'ne de vurgu yapılmaktadır.(3)

■ BİR HÂTIRA: “KURTBAŞ”

Dr. Fethi Tevetoğlu, 1944'de Türkçülerin (milliyetçilerin) hapishanede yaşadıkları olayları anlattığı hikâyesinde eski mahkûmlar arasında üzerinde kurt resmi bulunan 5 liralık kâğıt paraya “kurtbaş” dendiğini yazmıştır.(4)

■ ATATÜRK SONRASI BOZKURLU HÂTIRA METAL PARA

Büyük Türk düşünürü ve Atatürk'ün fikir babası kabul ettiği Ziya Gökalp'in doğumunun 100. yıldönümünde(1976) Kültür Bakanlığı tarafından metal bir hatıra para bastırılmış ve üzerine Türklüğün sembolü olan Bozkurt konulmuştur.(5) Bu para TC Hükûmeti tarafından basılan ilk metal paradır.

(1)Atlas dergisi, Ocak-2006 sayısı, s.84.

(2)“Dacia”, bugün hâlâ Hazar Denizi güneyindeki Karpatlar'da bir bölge adıdır. Ayrıca İtalya oto sanayiinde şirket adı ve ünlü bir otomobil markası olarak da günümüzde görülür.

(3)Ali Pekşen, Türk Lirası Banknotlarının Görselliği Üzerine, 4.1.2009.

(4)Dr.Fethi Tevetoğlu, “Malta Masalları”, Oğuz dergisi, C.1, S.3 (Haziran-1952),s.6.

(5)Bu PARA, Aralık-2009'da Pera Müzesi'nde (İst.) “Ankara Sergisi”nde teşhir edilmiştir.